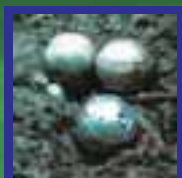

Spordiplatsid. Mänguväljakud

Petank

Eesti Olümpiakomitee Raamatukogu

Eesti Olümpiakomitee Raamatukogu

Spordiplatsid. Mänguväljakud

Petank

Raamatu väljaandmist toetavad

SKANSKA

Koostanud: **OÜ Kivisilla**

Välja andnud: **Eesti Olümpiakomitee**

Kaane kujundus: **Kala Ruudus**

Trükitud: **Aktaprint**

Toetaja: **Hasartmängumaksu Nõukogu**

© Eesti Olümpiakomitee 2004

Kõik õigused reserveeritud

Sissejuhatus	3
Asukoha valik	4
Väljaku suurus	6
Väljaku ehitamine	
Aluskihid	6
Pinnakattematerjalid	7
Väljaku varustus	8
Väljaku valgustamine	11
Väljaku hooldamine	12
Kalkulatsioon	13
Kirjandust	14

Petank (*pétanque*) on Prantsusmaalt pärit kuuliheitemäng. Petank on ala, millega tegelemine ei nõua erilisi kulutusi varustusele ja mida võib mängida pea kõikjal. Inimeste õue kutsumiseks, ala populariseerimiseks, paremate treeningtingimuste loomiseks ja ala harrastajate seltskondliku

läbikäimise soodustamiseks on spetsiaalsete petangiväljakute rajamine elurajoonide lähedusse igati põhjendatud. Kuna petangi harrastamine ei nõua suurt füüsilist pingutust, siis sobib see ala ideaalselt erinevatele kasutajarühmadele, ka vanuritele, lastega peredele ja puuetega inimestele.

Pentangiväljakute juurde võivad kuuluda asukohast ja kasutusotstarbest lähtuvalt ka järgnevad teenused ja abiruumid:

- riietumis- ja pesemisruumid
- tualettruumid
- sekretariaadi töökoht, kust võib vajadusel saada ka esmaabi ja teavet
- varustuse laenus
- suunaviidad väljakutele jõudmiseks
- väljakute infopunkt
- kohvik
- kauplus
- laoruumid
- istepingid pealtvaatajatele
- prügikastid
- parkimisplats

Osa eelpoolmainitud teenustest ja abiruumidest on hädavajalikud ainult võistluste ajal, ning võivad seetõttu olla ainult selleks ajaks renditud ning kergesti teisaldatavad, kuid nende paigutus väljakute territooriumil peab olema läbimõeldud ja selleks tuleb varuda piisavalt ruumi.

Väljak peab olema kergesti hooldatav ja seetõttu peaks kasutatavate materjalide ja konstruktsioonide hooldustarve olema minimaalne. Väljakuala peab olema kergesti ligipääsetav ja vastavalt valgustatud ja tähistatud.

Väljakute rajamisel tuleb pöörata tähelepanu looduskeskkonna säilitamisele ja jälgida, et ümbrus suudaks suurenevat kasutuskoormust taluda. Puude ja põõsaste raiet tuleb teostada minimaalselt, kuna pentangiväljaku territooriumil kasvav puistu on väljale suurepäraseks täienduseks. Puud kaitsevad mängijaid tuule eest ja

vähendavad tolmu hulka õhus. Samuti pakuvad nad väljakul viibijatele varju nii päikese kui vihma eest. Ei tasu muretseda, et puujuured väljakuala pinna konarlikuks muuta võivad, kuna see muudab mitmete mängijate arvates mängu ainult põnevamaks. Peaaegu maapinnal tihedalt paiknevad juured aga võivad hakata mängijaid segama.

Petankiväljakud peavad paiknema rahulikus, müra eest kaitstud, saastevabas ja meeldivas ümbruses. Soovitatavalt elurajoonide läheduses või ühistranspordiga kergesti ligipääsetavates kohtades, kuid mitte tiheda liiklusega tänavate ääres. Jalgrattateede ja terviseradade olemasolu väljakute lähedal on samuti positiivne, pakkudes täiendavat juurdepääsu-võimalust ning suurendades väljakute kasutajate hulka. Rajamisele tehtavaid kulutusi aitab vähendada ka läheduses asuva parkimisplatsi olemasolu.

Tähelepanu tuleb pöörata ka maastiku ja pinnase omadustele. Pinnase kuivendamine ja tugevdamine nõuab täiendavaid lisakulutusi. Suured kalded muudavad aga väljaku kasutamise ebamugavaks või lausa võimatuks. Juhul kui väljaku kalle on suurem kui 1:10-le, veereb kuul kalde suunas peatumata väljakualalt välja. Kogu väljakuala kalle ei tohiks seetõttu olla suurem kui 1:40-le, ehk 2,5%.

Võistluste korraldamist hõlbustab mänguväljakute rajamine teiste spordihoonete lähedusse, millede riietumis-, pesemis- ja tualettruume võistlustel osalejad kasutada saaksid. Otstarbekas on rajada väljakud olemasolevate teenuste

pakkujate nagu näiteks välikohvikute lähedusse, sest see aitab vähendada täiendavaid kulutusi. Mida tihedam on sarnase suunitlusega rajatiste kontsentratsioon, seda lihtsam on huvilistel neid leida ning seda aktiivsemat kasutamist väljakud leiavad.

Väljaku suuruse määrab kindlaks petangi reeglistik ning sellest lähtuvalt peavad ametlike võistluste korraldamiseks kasutatava väljaku mõõtmed olema vähemalt 4 x 15 m. Väljakuid võib väljakualal olla üksteise kõrval mitu tükki. Kõrvutiasetsevad väljakud moodustavad väljakuala. Väljakuala ääre ja väljaku vahele peab jääma 1 - 4 m ulatuses vaba ruumi. Väljakuala piiramisel puidust servaga, peab see paiknema väljakuala piirist vähemalt 30 cm kaugusel.

Väljaku piire ei ole ilmtingimata vaja märgistada, kuna maastiku valimise taktika kuulub mängu juurde. Eelmise ringi võitnud meeskond valib järgmise ringi mängusuuna ja maastiku vastavalt oma mängustiilile. Märgistamata piiridega väljak on selles suhtes ideaalne. Mängusuuna vabamat valikut võimaldab ka 15 x 15 meetri suuruste väljakute mahamärkimine. Suurtel võistlustel aga võivad sellise suurusega väljakud olla kohtunike jaoks raskesti jälgitavad. Olenemata sellest, kas väljak on märgistatud või mitte, tuleks enne mängu alustamist väljakuala piirid ja püsitakistused kindlaks määrata, kuna vastasel juhul tekib mängu lisapinget.

Väljakute märgistamine on soovitatav siis kui ruumi on vähe, samuti muudab see publiku jaoks mängu jälgimise lihtsamaks. Väljaku piiride

tähistamiseks võib tõmmata väljaku pinnale jooned, kanda need sinna kustutatud lubja või kriidipulbri abil või markeerida piirid pingutatud nööri abil. Kõrvuti asuvatel väljakutel on enamasti ühine küljjoon. Väljakute piirid võiks tähistada ühe ja väljakualade piirid teise värviga.

Väljaku kavandamisel tuleb arvesse võtta ka 650 - 800 grammiste kuulide viskamisega kaasnevaid ohte. Kuulid lendavad enamasti viskel umbes 2 - 3 m kõrgusele õhku, kõrge kaarega visete käigus võib kuul tõusta isegi 5-6 meetri kõrgusele. Kuul peatub maapinnale jõudes küll kiiresti, kuid tema maandumiskiirus ja löögijõud on küllaltki suured. Madalalt visatud kuul, mis ei taba sihtmärki võib aga veereda mööda maad väljaku piirist kuni 15 m kaugusele ja alguses on ka selle kiirus ja löögijõud suur.

Pealtvaatajatele mõeldud alad tuleks seetõttu paigutada väljakuala külgedele umbes 3 meetri kaugusele väljakuala servast. Pealtvaatajate turvalisuse seisukohast on oluline neile mõeldud alad selgelt tähistada, kas siis värviliste lipukestega nööri abil või vastavatesse kohtadesse istepinke paigutades. Väljakuala otstesse peab jääma 5 meetri laiune turvaala. Juhul kui väljakuala on servaga piiratud on piisav ka 1,5 meetrine turvaala.

Petank **sobib suurepäraselt puuetega inimeste spordialaks**, kuna ei nõua keerukate ja kiirete manöövrite sooritamist. Mängimist soodustab väljakute hea valgustus.

Liikumispuuetega inimestele tuleb tagada väljaku territooriumile pääs ja seal ringiliikumise võimalus nii pealtvaataja kui võistleja rollis. Juhul kui väljaku juurde kuulub näiteks üldkasutatav toitlustusasutus, sanitaarruumid või muu teenindusasutus peab ka liikumispuudega inimene neid kasutada saama. Täpsemalt on võimalik puuetega inimeste liikumisvõimalusi puudutavate nõuetega tutvuda „Eesti ehitusteabe kartoteegi” kaardi ET-1 0107-0300 vahendusel.

Parimate tulemuste saavutamiseks tasub projektile hinnangut küsida ka puuetega inimeste organisatsioonidelt. Puudega inimestele sobilikus keskkonnas on kergem liikuda nii lastel kui vanuritel ning ka kõigil teistel inimestel. Petangiväljakutel talvised kasutamisevõimalused puuduvad, kuna väljakualad on liuväljade rajamiseks enamasti liiga väikesed. Juhul kui väljakuala soovitakse siiski talvel liuväljana

kasutada, tuleb seda arvesse võtta juba konstruktsiooniliste kihtide projekteerimisel, et vältida pinnakatte külmumisest tingitud külmakerkeid. Väljaku valgustamine pikendab selle õhtust kasutusaega.

Otstarbekas on rajada petangiväljakud olemasoleva üldkasutatava parkla lähedusse. Sellise parkla puudumisel tuleks jätta parkimise jaoks väljakute territooriumile piisavalt ruumi. Unustada ei tohi jalgrataste parkimiseks mõeldud hoidikuid ega vastavate tunnusviitadega tähistatud liikumisvaegurite parkimiskohti, viimased peaksid asuma võimalikult sissepääsu lähedal.

Parklaid puudutavad nõuded on ära toodud „Eesti Projekteerimisnormide” (EPN) osas 7 „Väljakud, Parklad, Terminalid” ja nendega saab tutvuda „Eesti ehitusteabe kartoteegi” kaardi ET-1 0315-0218 vahendusel.

Võistluste korraldamiseks kasutatavate väljakute lähedal peavad olema parkimiskohad ka pealtvaatajate tarbeks. Iga kolme kuni viie pealtvaataja kohta peaks olema üks parkimiskoht sõltuvalt väljaku ligipääsetavusest ja asukohast.

Petanki võib mängida mistahes kohas, kuid eelistada võiks umbes 3 meetrit laia ja vähemalt 12 meetrit pikka sõelme- või liivaväljakut. Parkide sõelmetest jalgteed, muruplatsid, lastemänguväljakud, palliplatsid, liivarannad jne. sobivad samuti suurepäraselt mänguväljakuteks. Tuleb jälgida, et mäng ei kujutaks endast ohtu pealtvaatajatele ega teistele kohalviibijatele, näiteks pargi küllastajatele.

Minimaalsed väljaku gabariidid on 12 x 3 meetrit. Soovi korral võib väljaku ja väljakuala nõõri või mõne muu väljakupinnast kergesti eristatava materjaliga märgistada.

Rahvusvahelisteks võistlusteks ja siseriiklikeks meistrivõistlusteks kasutatava väljaku mõõtmed on 15 x 4 m. Ülejäänud võistluste puhul võidakse väljaku suuruse osas teha mõõndusi, kuid väljak ei tohi olla väiksem kui 12 x 3 meetrit. Väljak

peaks eelistatavalt olema sõelmekattega, kuid võib olla milline tahes. Ametlikel võistlustel peavad väljakud enamasti olema märgistatud nõõri või mõne muu samaks otstarbeks sobiva materjali abil, mis väljakupinnast selgelt eristub. Väljakud peavad kõigile võistlejatele olema võimalikult ühesugused. Võistluse pealtvaatajate jaoks tuleb eraldada ohutud territooriumid.

Väljaku ehitamine

Aluskihid

Väljaku rajamistöõde õige ajastus aitab vähendada ehitusmaksumust ja saavutada kvaliteetsema lõpptulemuse. Märg või üle ujutatud aluspinnas soodustab pinnasekihtide segunemist konstruktsiooniliste kihtidega. Juhul kui maapind ei suuda märjal ajal rajamismasinat koormust taluda, tuleb alus- ja drenaažitoid teha suvel kuivade ilmadega. Aluskihid veetakse väikese kandevõimega pinnasele rajatavatele väljakutele talvel, sest ainult siis suudab jäätunud maapind kanda veoautode raskust.

Väljaku konstruktsiooniliste kihtide ülesandeks on moodustada aluspinnase ja pinnakattematerjali vahele ühetasane ja kandev pind. Konstruktsiooniline kiht peab suutma

vajadusel kanda ka hooldusmasinate raskust. Konstruktsiooniliste kihtide arv ja paksused lähtuvad pinnase tingimustest. Konstruktsioonilisi kihte võib olla 1 - 4. Mida halvema kandevõimega on pinnas, seda suurem on erinevate konstruktsiooniliste kihtide arv ning seda paksemad nad olema peavad. Konstruktsioonilised kihid on:

- vee äravoolu soodustav drenaažikiht
- aluspinnase külmumist takistav isolatsioonikiht
- vahekiht ja kandev kiht

Rajamistöõde teostamisel tuleks tähelepanu pöörata ka väljakute lähedal paiknevate puude ning põõsaste juurte ja tüvede kaitsmisele. Sellealaseid juhiseid võib leida Eesti Ehitusteabe Fondi ETF-kartoteegi

juhenditeatmiku kaardilt RT-89-10620-et „Haljasalade mullatööd”. Puude ja põõsaste kaitse on eriti oluline väljakute rajamisel parki või kaitsealuste puudega alale.

Kuigi mäng vihma ajaks enamasti katkestatakse, tuleks püüelda selle poole, et vesi väljaku pinnalt piisavalt kiiresti ära voolaks.

Vihmavee ärajuhtimiseks peab kogu väljakuala olema vähemalt 1 : 200 (0,5%) kalde all. Väljakuala võib olla kas ühepoolse kaldega või kahe keskelt külgedele suunduva kaldega. Sademetevee ärajuhtimine võimaldab väljaku konstruktsioonilised kihid kuivana hoida ja aitab seeläbi säilitada nende kandevõimet ning vältida külmakergete tekkimist.

Vihmavesi juhitakse kallete abil väljakuala läheduses paiknevatesse vihmaveekaevudesse, drenaažitorudesse või külakraavidesse. Külakraavide kasutamisel tuleb jälgida, et need ei takistaks võistlejate ja pealtvaatajate liikumist. Tasasel maastikul võivad kraavid paikneda väljakualast 3 - 6 meetri kaugusel. Kraavide ja drenaaži rajamisel tuleb püüda ümbritsevat looduskeskkonda võimalikult vähe kahjustada.

Orgudes ja nõgudes paiknevatele väljakualadele tuleb rajada drenaaž, kuna seal ei anna kraavitamine piisavaid tulemusi. Drenaažitorud paigaldatakse täiendava vett läbilaskva ja külmakerkeid tõkestava kruusa- või killustikukihi alla. Vähemalt 100 mm läbimõõduga plastmassist drenaažitorude abil juhitakse väljakuala konstruktsioonilistesse kihtidesse imbund vesi ümbritsevasse maastikku.

Drenaažitorud paigutatakse nii, et väljakuala oleks nendega igast küljest piiratud. Vajadusel võib neid täiendavalt paigutada ka väljaku-

alale jäävatesse probleemsetesse kohtadesse. Drenaažitorud ümbritsetakse kruusast või killustikust kihiga. Drenaaži rajamine ei ole vajalik juhul, kui väljakuala aluspinnaseks on hästi vett läbilaskev kruusa- või sõre liivapinnas.

Väljakuala ei tohi sellises ulatuses läbi külmuda ega ära vajuda, et see kahjustaks väljakuala pinnakatematerjali või muudaks väljaku pinna mängimiseks liialt ebatasaseks. Külmakergete tekkimise põhjused ja külmakergete rajamise juhised on kirjas Eesti Ehitusteabe Fondi ETF-kartoteegi juhenditeatmiku kaardil RT 89-10638-et, „Õuealade katendid”.

Külmakergete vältimisele tuleb pöörata erilist tähelepanu drenaaži ja sellega seotud struktuuride juures. Kui drenaažitoru alune pinnas talvel läbi külmub, siis tuleb toru alla rajada vähemalt 0,5 meetri paksune külmumiskindlast materjalist kiht või vältida toru liikumist näiteks soojusisolatsiooni abil. Külmumiskindla materjalina võib kasutada näiteks liiva või kruusa. Soojusisolatsiooniks sobib penoplast või kergkruus.

Pehmete pinnasekihtide ebaühtlasest vajumisest tingitud probleemide lahendamiseks on mitmeid meetodeid, kuid nende seast konkreetse väljakuala jaoks otstarbekaima lahenduse leidmiseks on kasulik pöörduda ehitusgeoloogi poole.

Väljakuala külmakergete vältimiseks vajalike konstruktsiooniliste kihtide rajamisel võib lähtuda ka hoonete külmakergete kohta kehtivatest juhistest ja nõuetest. Seejuures tuleb arvesse võtta ka kohapealse pinnase külmumistingimusi.

Sõelmekattega väljakutel, mille talvistest külmakergetest põhjustatud väikeste ebatasasuste silumine ei ole keeruline, võivad külmakerked ulatuda kuni 100 mm-ni. Minimaalseid konstruktsiooniliste kihtide paksusi võib kasutada ainult siis, kui külmakerked jagunevad väljakualale ühtlaselt. Paksemad konstruktsioonilised kihid jagavad aluspinnase ebatasasest külmumisest tingitud pinged väljaku pinnakattele ühtlasemalt.

Pinnakatematerjalid

Vastavalt reeglitele võib petanki mängida mistahes aluspinnal. Praktikas on asfalt ja betoon liiga siledad ja kuulid veerevad liiga kaugele. Samuti vigastavad need pinnakatematerjalid kuule oma liigse kõvaduse tõttu. Murupind muudab aga mängu täiesti juhuslikuks ja võtab seetõttu mängult nauditavuse. Ideaalseks väljaku pinnakatteks on kivituhast tasanduskihile laotatud graniitsõelmekate.

Pentangiväljak peab olema piisavalt kõva. Piisava kõvaduse saavutamiseks peab väljaku pindmise kihi materjal olema tihendatav. Tavalist ümarate teradega looduslikku liiva ei ole võimalik piisavalt kõvaks tihendada. Karjäärade poolt toodetavad graniit- või paesõelmed ja sõelutud või purustatud kruus sobivad hästi, sest nende osiste servad on teravad ja need sisaldavad ka heade sidumisomadustega tolmjaid koostisosi.

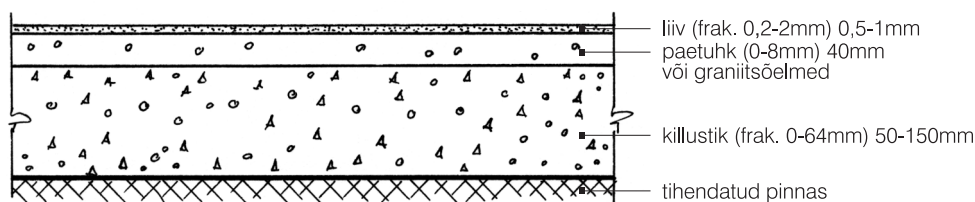
Väljaku pindmise kihi paksus on 40 mm ja see koosneb 0 - 8 mm fraktsiooniga sõelmetest. Tasandatud ja rullitud pindmise kihi peale laotatakse täiendavalt õhuke liivakiht, mis ei sisalda alla 0,2 mm suurusi terasid ja aitab vähendada kivituhha tolmamist, takistab sellel jalatsite taldade külge kleepuda ja pehmen dab tema liigset kõvadust. Liivakihi rajamiseks võib kasutada ka looduslikku liiva.

Väljaku pealmine kiht, ehk pinna-
kattekiht rajatakse otse kruusast või
killustikust koosneva tasandatud ja
tihendatud kandva aluskihi peale.
Aluskihiks võib olla ka betoonist-,
kivist- või asfaltist aluskiht.

Juhul kui väljakuid rajatakse

väiksema kandevõimega elastse
aluspinnase, mulla või turba peale,
laotatakse eelnevalt tihendatud
aluspinnasele umbes 50 - 150 mm
paksune, 0 - 64 mm fraktsiooniga
kruusast või killustikust kandev
aluskiht. Kasutatava materjali
fraktsioon ei tohiks olla suurem kui ½

kihi kogupaksusest. Kandev aluskiht
tasandatakse ja tihendatakse enne
pindmise kihi rajamist. Vajadusel
võib halva kandevõimega
aluspinnase ja aluskihi segunemise
takistamiseks nende vahele laotada
filterkanga (*geotekstiili*) (Joonis 1).

Joonis 1 Petangiväljaku lõige elastsel aluspinnasel

Väljaku varustus

Mänguväljakul puudub statsionaarne
varustus, igal mängijal või võistkonnal
on oma isiklikust kolmest metall-
kuulist ja snadist (*väiksem puust
märkekuul*) koosnev mänguvarustuse
komplekt.

Väljakuala ümbritsemine madala
servaga takistab kuulide veeremist
pealtvaatajate sekka ja nende
kadumist ümbritsevasse põõsas-
tesse, rohustusse või naaberväljakule.
Serva valmistamiseks on kõige
otstarbekam kasutada puitu, sest
betoonpiire võib kuule vigastada.

Kasutatav puit peaks soovitavalt
olema püsipuit ehk surve all

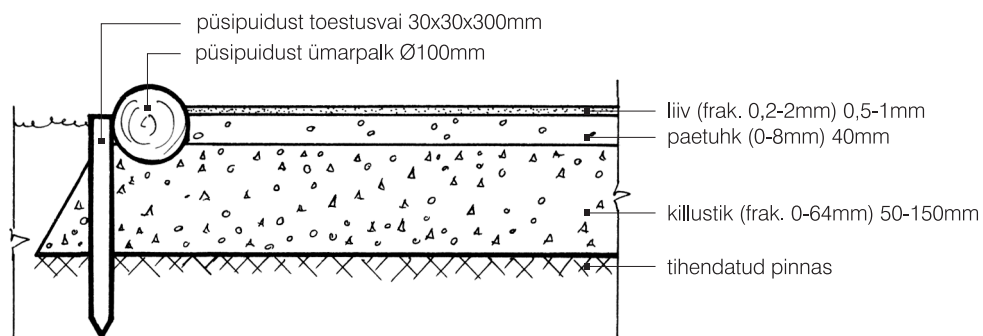
immutatud puit, ajutise piirdena võib
kasutada ka tavalist puitu. Piirde
võib valmistada nii ümarpalkidest,
prussidest kui ka laudadest.
Raudteeliiprid on samuti
suurepäraseks piirdematerjaliks ja
sobivad hästi ka kõva aluspinnaga,
näiteks asfaltkattega väljaku
piirdeks. Liipreid on kerge ladustada
ja ümber paigutada, mistõttu neid
saab vajadusel kasutada ka ajutiste
piiretena (Joonis 2-5).

Viitade kasutamine on oluline
eelkõige võistluste ajal, hõlbustades
väljakute territooriumile jõudmist ja
sellel orienteerumist. Samuti on nii
mängijate kui pealtvaatajate jaoks

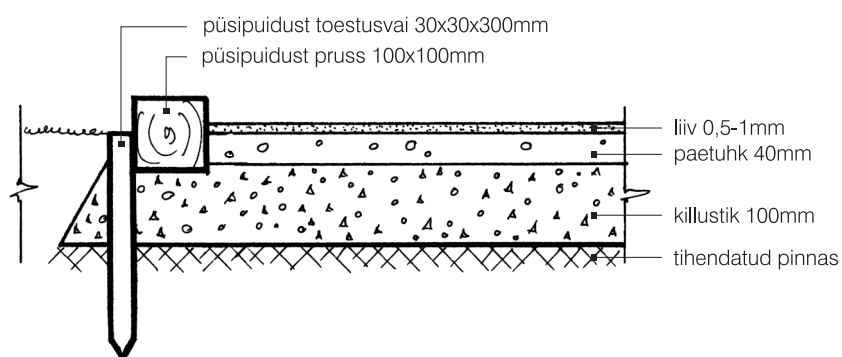
oluline saada ülevaade pakutavatest
teenustest. Kindlasti tuleb
paigaldada info WC asukoha kohta.

Puuetega inimeste, vanurite ja laste
orienteerumist hõlbustab selge
kirjatüübi ja piisavalt suurte tekstide
kasutamine viitadel. Samuti tuleb
kasuks teksti ja tausta vaheline
kontrast.

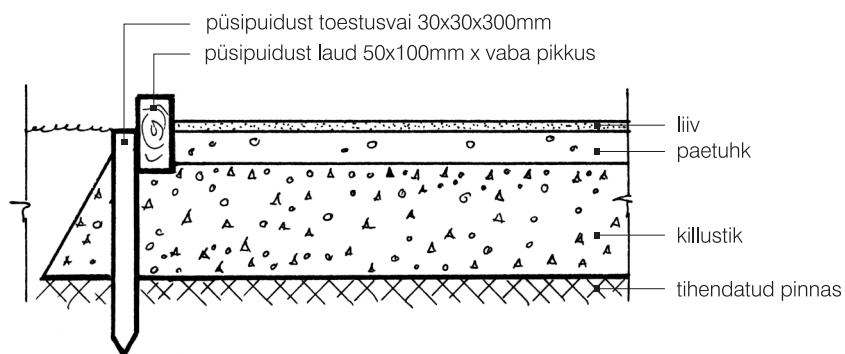
Publiku ohutuse tagamiseks võib
pealtvaatajatele mõeldud alad
värviliste lipukestega nõõriga
tähistada või rajada väljakuala ja
pealtvaatajate vahele madalad
hekid, mis takistavad publiku

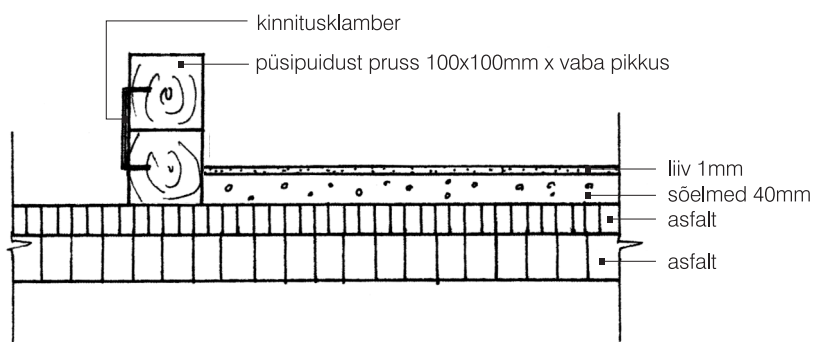
Joonis 2 Ümarpalkidest piirde lõige

Joonis 3 Prussidest piirde lõige

Joonis 4 Laudadest piirde lõige

Joonis 5 Liipritest piirde lõige
asfaldist aluspinnal

sattumist mänguväljakutele liiga lähedale. Madalaid hekke võib kasutada ka väljakuala väiksemateks osadeks jagamisel vältimaks väljakutelt läbikäimist. Kohtades, kus väljakutelt läbikäimine on tõsisem probleem, tuleks kogu väljakuala taraga piirata. Väljakutelt läbikäimine segab mängijaid keskendumast ja põhjustab ohtlikke olukordi.

Võistluste korraldamiseks peab väljaku läheduses olema koht kuhu mahutada sekretariaadi töökoht, kust võib saada ka teavet ja esmaabi. Samuti on soovitatav riiete vahetamise ja käte pesemise koha olemasolu võistluspaiga läheduses. Võistluste ajal on nõutav ka tualettruumide või teisaldatavate tualettide olemasolu.

Väljaku varustuse hulka peab võistluse ajal kindlasti kuuluma punktitaloo, mis võib olla nii eraldi seisev kui seina või tara külge kinnitav (*riputatav*). Taloo peab

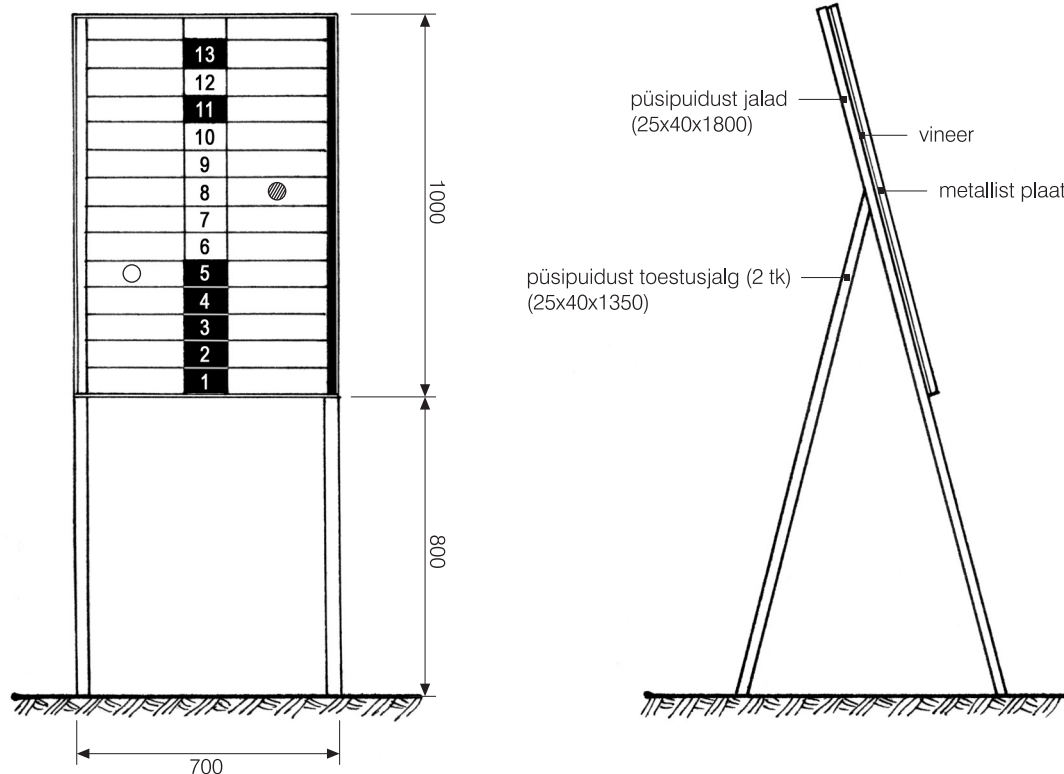
võimaldama ka publikul mängu kulgu jälgida. Mängu jälgimist hõlbustab eri võistlejate või võistkondade tähistamine tallool selgelt eristatavate värvidega, näiteks punase ja valgega. Võistlejate seljale tuleks kinnitada sama värvi pael või kasutada mõnda muud analoogset vahendit, mis võistlejaid mängu ajal ei segaks.

Lihtsa, seinale kinnitatava punktitaloo valmistamiseks võib kasutada püstist plekitahvli, mille keskele on alt üles kantud numbrid 1-13-ni ja mille kummalgi küljel asub võistlejat või võistkonda tähistav magnet. Magnetid peavad olema selgelt eristatava värviga. Selguse huvides peaks taloo olema joonitud. Numbrite rühmitamine värvi abil muudab taloo kaugemalt kergemini loetavaks. Näiteks võib numbrite 1-5, 11 ja 13 tausta värvida tallool teist värvi. Kõige paremini nähtavad on valged numbrid mustal taustal ja vastupidi (Joonis 6).

Vabalt seisva punktitaloo valmistamiseks tuleks eelpool mainitud seinale riputatav plekitahvlist taloo kinnitada 700 x 1000 mm vineerist alusplaadile ja naelutada hõõveldatud puidust 25 x 40 mm prussidest raamistikule. Punktitaloo tagumised jalad kinnitatakse raami külge hingede abil. Tugijalgade libisemise takistamiseks tuleb nende otstesse lüüa 20 mm pikkused terasnaelad.

Väljakul peab vähemalt võistluste ajal olema piisaval hulgal teisaldatavaid pinke nii publiku kui ka mängijate tarbeks. Samuti tuleb väljakute territoorium varustada piisava hulga prügikastidega.

Juhul kui võistluspaigas puudub spetsiaalne abihoone varustuse ja riiete hoidmiseks, võib selleks otstarbeks väljakut ümbritseva tara või võrkaia külge riidenagisid kinnitada, paigutada väljakuala lähedusse vabalt seisvaid riidenagisid või tuua vastav soojak (*vagunelamu*).

Joonis 6 Punktitaloo

Valgustuse olemasolu aitab pikendada petangiväljakute kasutusaega pimedatel sügisõhtudel, kui soe ilm veel inimesi õue meelitab, kuid tööpäevajärgseks aktiivseks tegevuseks päevavalgust juba napib. Valgustus on nõutav, kui väljakul organiseeritakse pimedal ajal võistlusi. Valgustusega väljakualal on võimalik teha õhtuti ka hooldustöid, mis võib olla vajalik rohke kasutajaskonnaga väljakualade puhul. Valgustust peaks olema võimalik sisse lülitada ka osaliselt, näiteks juhul kui mängimiseks kasutatakse väljakualal ainult ühte või paari väljakut. Kaaluda tasub ka hämaralülitit või aegrelee kasutamist.

Kogu väljak peab olema ühtlaselt valgustatud. Väljaku valgustus- tihedus ja valgusallika värviedastus-omadused peavad vastama vastava standardi EVS-EN 12193 nõuetele,

milledega saab tutvuda Eesti Standardikeskuses.

Välispetangiväljaku nõutav keskmine valgustustihedus võistluste ajal on 200 luksit, treeningu ajal 100 luksit ja tervisespordi harrastamiseks 50 luksit mõõdetuna väljaku pinnalt. Soovi korral võib järgida ka siseväljakute valgustusnõudeid, mis on vastavalt 300 luksit, 200 luksit ja 200 luksit. Suuremate võistluste korraldamiseks kasutatavate väljakute valgustuse projekteerimisel tuleb arvesse võtta ka televisiooni poolt valgustusele seatavaid nõudmisi, mis on standardnõuetest suuremad.

Väljakute ja nende lähiümbruse minimaalse ja maksimaalse valgustustiheduse suhe peab jääma alla 2 : 1. Treeningväljakutel võib suhe olla ka 3 : 1. Valgustid ei tohi mängijaid ega pealtvaatajaid pimestada.

Valgustite valikul tuleks lisaks nende maksumusele arvesse võtta ka nende edaspidisele hooldamisele kuuluvaid summasid. Hoolduskulude vähendamiseks tuleks:

- valida kergesti puhastatav valgusti, mille valgusallikat oleks kerge vahetada
- tagada valgustile turvaline juurdepääs ja hankida selleks vajalikud abivahendid
- puhastada valgusteid regulaarselt ja vahetada koheselt läbipõlenud lambid

Valgustite ebapiisav hooldamine võib valgustite määrdumise ja valgusallikate valgusviljakuse nõrgenemise tagajärjel väljaku valgustustaset kuni poole võrra vähendada.

Väljakualade põhjalikku hooldust tuleks teha kord aastas kevadeti. Kui kevadised hooldustööd hoolikalt teha, siis võib edasiste hooldustööde käigus piirduda ainult väljakupinna tasandamise, kastmise ja prügikastide tühjendamisega. Sõelmekattega petangiväljaku head mänguomadused säilivad ainult asjatundlikul ja regulaarsel hooldamisel.

Väljakuala ja selle ümbruse korrastamiseks ja hooldamiseks on vaja lehereha, raudreha, laia harja ja kastmisvoolikut. Väljakuala hooldamisel võib lisaks eelpoolmainitule vaja minna ka tasandusharija, tasandusfreesi, tihendusrulli, veevõtukohta, kastmisotsikut ja kuivatusrulli.

Väljakuala lähedusse peaks rajamise käigus paigutama veevõtukohta koos kastmisvoolikuga, kuna

sõelmekattega väljakute tolmamist aitab ära hoida piisav pinnakatte niiskus.

Väljaku pindmise kihi fraktsioon muutub kasutamisest tingitud mehhaanilise kulumise tagajärjel. Lisaks kannab ka tugev tuul väljakualalt sõelmeid minema. Seetõttu tuleb kevadise põhjaliku hoolduse käigus kattekihi vanad sõelmed teatud ulatuses uute vastu välja vahetada. Vajadusel tuleb parandada ka külmakergete tagajärjel tekkinud kahjustused. Kevadel kontrollitakse ka väljakuala drenaaži ja kuivendussüsteemi korrasolekut, ning korjatakse väljaku territooriumilt ära sinna talve jooksul kogunenud prügi ja puulehed.

Regulaarse hooldus seisneb peamiselt väljakuala tasandamises, kui see vajalikuks osutub, kastmises, kui pinnakate liialt tolmama hakkab

ja pidevas sõelmete kvaliteedi jälgimises. Väljaku territooriumil asuvad prügikaste tuleb samuti korrapäraselt tühjendada ning kogu territooriumile vedelema jäetud prügi kokku korjata. Lõhutud väljaku inventar tuleks ära parandada või väljakult minema viia. Hoolitseda tuleb ka väljaku territooriumil paiknevate viitade heakorra ja nendel oleva info ajakohasuse eest.

Petangiväljaku pinna mõõdukad ebatasasused muudavad väljakul mängimise põnevamaks, seetõttu võib väiksemad sademetevee äravoolust tingitud vaod alles jätta, kuid suuremaid vee äravoolusängid tuleb siiski hoolduse käigus pinnakatematerjali lisamise abil tasandada.

Talveperioodil ei ole väljaku hooldamine vajalik juhul, kui seda liuväljana ei kasutata.

Graniitsõelmekattega petangipalliväljaku rajamise orienteeruv maksumus

		Kogus	Ühik	Hind	Kokku
1	Ekskavaatoritöö	5	h	250	1250
2	Pinnasetihendaja rent	1	ööpäev	150	150
3	Killustik (Ø 0-64) h=10cm Paigaldamine	20	t	60	1200
		20	h	25	500
4	Paetuhk (Ø 0-8) h=4cm Paigaldamine	8	m ²	12	96
		10	h	25	250
5	Graniitsõelmed (Ø 0,5-2,2) h=1cm Paigaldamine	2	t	300	600
		2	h	25	50
6	Piirdeprusside paigaldus	40	jm	60	2400
				Kokku:	6496

Lisanduvad riigimaksud ja käibemaks

Seadusandlus

- Spordiseadus, Riigi Teataja (RT I 2002,53,336)
- Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetuseks eraldatud vahendite jaotamise kord, Riigi Teataja (RTL, 02.02.2001, 13, 168)
- Kultuuriministri 10. jaanuari 2001. a määruse nr 1 „Riigieelarvest Kultuuriministeeriumile spordi toetuseks eraldatud vahendite jaotamise kord” muutmine, Riigi Teataja (RTL, 25.0.2002, 15, 205)

Normdokumendid

Eesti Ehitusteabe Kartoteek

- ET-1 0106-0175 Ruumide ja nende osade mõõtmetele esitatavad üldnõuded. EPN 14.1 (eelnõu) (veebruar 1997)
- ET-1 0107-0300 Nõuded puuetega inimeste liikumisvõimaluste arvestamiseks detailplaneeringutes ja üldkasutatavates ehitistes (hoonetes ja rajatistes) ning nende projektides. EPN 13.2 (august 1999)
- ET-1 0113-0107 Geotehniline projekteerimine. Osa 1. Üldeeskirjad EPN - ENV 7.1 (Eelnõu) (november 1995)
- ET-1 0113-0170 Geotehniline projekteerimine. Osa 1. Üldeeskirjad. Peatükid 4, 5, 7 ja 9 EPN - ENV 7.1 (Eelnõu) (detsember 1996)
- ET-1 0113-0388 Geotehnilise projekteerimise välikatsed. EPN 7.3 (september 2001)
- ET-1 0207-0068 Hea ehitustava (detsember 1994)
- ET-1 0210-0106 Ehitusgeoloogiliste ja -geodeetiliste uurimistööde tegemise kord (november 1995)
- ET-1 0315-0218 Linnatänavad. Osa 7. Väljakud. Parklad. Terminaalid EPN 17 (Eelnõu) (detsember 1997)

ETF kartoteegi juhenditeatmik

- RT 89-10556-et Õuede põhja- ja kattekonstruktsioonid
- RT 89-10620-et Haljasalade mullatööd.
- RT 89-10638-et Õuealade katendid.
- RT 89-10639-et Õuealade haljastustööd

Eesti standardid

- Light and lighting. Sports lighting, Eesti Standard EVS-EN 12193

Teised trükised

- DIN 67526 – spordiväljakute valgustamine
- MaaRYL 2000 Pinnasetööd ja alustarindid, Eesti Ehitusteabe Fond, Tallinn 1997
- Petankkikentän rakentamisopas, Juhani Junntila, Suomen Petanque-Liitto r.y.

- Petangimängu kohta saab lisainfot (reeglid, kalenderplaanid jms) Eesti Petanque'i Klubide Liidu kodulehelt www.petanque.ee

Petank

Petank (pétanque) on Prantsusmaalt pärit kuuliheitmäng. Petank on ala millega tegelemine ei nõua erilisi kulutusi varustusele ja mida võib mängida pea kõikjal. Inimeste õuekutsumiseks, ala populariseerimiseks, paremate treeningtingimuste loomiseks ja ala harrastajate seltskondliku läbikäimise soodustamiseks on spetsiaalsete petangiväljakute rajamine elurajoonide lähedusse igati põhjendatud.

Kuna petangi harrastamine ei nõua suurt füüsilist pingutust, siis sobib see ala ideaalselt erinevatele kasutajarühmadele, ka vanuritele, lastega peredele ja puuetega inimestele.

Käesolev kogumik sisaldab vajalikku oskusteavet petangiväljakute asukoha valiku, rajamise, varustuse, valgustuse ja hooldamise kohta. Loodetavasti saab see petangiharrastaja ja –arendaja abimeheks nii linnas, vallas, alevis ja külas kui ka koolis ja spordiklubis.

Petangimängu kohta saab lisainfot aadressilt www.petanque.ee

